ETICKÝ KODEX PRACOVNÍKŮ V ADIKTOLOGII

Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

ve spolupráci se/s

Společností pro návykové nemoci ČLS JEP Českou asociací adiktologů

A.N.O. – Asociací neziskových organizací

Etický kodex pracovníků v adiktologii

(dále jen „Etický kodex“)

Verze 3 (11. prosince 2013)

Autoři verze:

PeadDr. Martina Richterová Těmínová, MUDr. David Adameček

Verze 3 vznikla zapracováním připomínek k verzi 1 a 2, kterou rozeslali autoři dokumentu přímo a/nebo prostřednictvím Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze v roce 2013 a v návaznosti na jejich projednání se spolupracujícími organizacemi.

Tato verze neprošla ke dni 11. prosince 2013 schválením valnou hromadou Společnosti pro návykové nemocí ČLS JEP a je tedy pouze pracovním dokumentem předloženým členům výboru Společnosti pro návykové nemoci ČLS JEP, výkonného výboru České asociace adiktologů a Radě A.N.O. – Asociace nestátních organizací odborné společnosti a dalším členům odborné obce a nelze ji tedy v tomto smyslu chápat jako platný a schválený dokument.

Dokument vznikl za podpora projektu NETAD „Síťování vědecko – výzkumných kapacit a cílený rozvoj spolupráce mezi vysokými školami, veřejnou správou, soukromým a neziskovým sektorem v adiktologii (reg. č.CZ.1.07/2.4.00/17.0111 OPVK).

Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Preambule

Všichni pracovníci v adiktologii, (asociovaní ve Společnosti pro návykové nemoci ČLS JEP (SNN), Asociaci nestátních organizací poskytujících adiktologické a sociální služby pro osoby ohrožené závislostním chováním (A.N.O) a České asociaci adiktologů (ČAA), její sekce a přidružené organizace), přijímají odpovědnost vůči sobě i klientům/ pacientům (dále jen klienti), kteří se jim svěřili do péče a vstoupili s nimi do specifického vztahu.

Pracovníci mají dobrou znalost etického kodexu a integrují etická témata do své praxe. SNN,

ANO, ČAA věnují pozornost etickým otázkám, k naplnění funkcí etického kodexu zřizují etickou komisi, pořádají vzdělávací akce s tímto tématem a na odborné půdě diskutují otázky etiky.

Etický kodex slouží:

- k ochraně klienta před poškozením, k ochraně jeho osobní integrity a zajištění bezpečí.
- k dobré spolupráci a komunikaci mezi různými spolupracujícími odborníky v oblasti adiktologie a podpoře etického chování mezi kolegy.
- jako základ pro řešení etických dilemat a stížností na etická pochybení.
- jako průvodce a inspirátor profesionálního jednání pro pracovníky v adiktologických službách (dále jen pracovníci).

I. Závaznost

Etický kodex je závazný pro všechny členy výše uvedených společností a je v souladu s etickými směrnicemi jednotlivých specifických profesí, které v oboru adiktologie pracují. Tento etický kodex nenahrazuje jednotlivé profesní kodexy.

II. Adiktologie

Adiktologie je interdisciplinární obor zaměřující se na základě bio-psycho-socio – spirituálního modelu závislosti na poruchy související s užíváním psychotropních látek a příbuzné poruchy se závislostním chováním z hlediska jejich prevence, včasné intervence, poradenství, léčby, sociální rehabilitace a sociálního začleňování osob s těmito poruchami a souvisejících výzkumných a metodologických aspektů.

V rámci tohoto oboru svoji profesi vykonávají adiktologové, lékaři, zdravotní sestry, sociální pracovníci, psychoterapeuti, psychologové, pedagogové a další odborníci. Všechny tyto profese poskytují odbornou péči v rámci primární, sekundární a terciární prevence závislostí.

Adiktologická péče je založena na interakci mezi jedním nebo více klienty a jedním nebo více pracovníky, s cílem změny životního stylu či dalšího rozvoje osobnosti.

Od pracovníků se požaduje, aby používali svou odbornost s vážností vůči důstojnosti a sebeúctě jednotlivce (klient, jeho rodina, kolegové), a v nejlepším zájmu klientů.

III. Profesionální kompetence

Pracovníci vykonávají svoji profesi kompetentním způsobem. Věnují pozornost vývoji oboru a svému dalšímu sebevzdělání. Svoji praxi vykonávají v rámci adiktologické komunity a mají povědomí o vývoji teorií a metod.

Pracovníci omezují svoji praxi na takové postupy, které odpovídají uznávané praxi, aktuálním vědeckým poznatkům a příslušným zákonným normám, a v nichž se mohou vykázat dostatečným a potvrzeným vzděláním, znalostmi a zkušenostmi.

Pracovníci si jsou vědomi své odpovědnosti za proces doprovázení klienta během péče (léčby), jsou si vědomi hranic, které jsou nezbytné k vytvoření bezpečného vztahu, který umožní úzdravu a osobnostní růst klientů. Vyhýbají se tomu, aby poškodili klienta nebo pověst profese.

Profesionální chování pracovníka vychází z jeho odborné role, charakterizované profesionálním vztahem. Pracovník je odpovědný za to, že s klientem není v jiném vztahu, který by profesionální vztah mohl narušit. Pracovník si je vědom toho, že nerovnováha vědomosti a rozložení moci ovlivňuje profesionální vztah pracovníka s klienty i kolegy. Čím větší je závislost klienta na pracovníkovi, tím je větší odpovědnost pracovníka. Odpovědnost pracovníka se odvozuje od stadia a druhu profesionálního vztahu. Pracovník si je vědom své moci vůči klientovi a nezneužívá jí, stejně tak nezneužívá jeho důvěru.

Pracovník nevykonává svoji praxi, pokud jeho schopnosti či úsudek jsou nepříznivě ovlivněny, a to i dočasně.

Pracovník pravidelně svoji práci s klientem konzultuje s kolegy, nechává se odborně vést, využívá supervizi.

Pracovník přesně a pravdivě informuje klienty o alternativních možnostech pomoci a léčby, přesně formuluje odborné zprávy a názory a poctivě a přesně informuje klienta o cenách jemu poskytovaných služeb.

Pracovník neodkladně poskytuje první pomoc v případech ohrožení života a bezprostředního vážného ohrožení zdraví, popř. předávkování.

Pracovník odpovídá za kontinuitu odborné péče, spolupracuje s dalšími odborníky a v případě, kdy musí přerušit nebo ukončit svoji angažovanost v případu, zajišťuje klientovi další nezbytnou péči. Kolegům v navazující péči předává zjištěné nálezy a s vědomím klienta je informuje o dosavadním průběhu péče.

Odpovědnost vůči klientovi trvá i po formálním ukončení profesionálního vztahu. Povinnost zachovávat důvěrnost osobních a citlivých údajů a nezneužívat je, stejně jako respekt k právům (viz čl.IV.) trvá i po formálním ukončení profesionálního vztahu.

IV. Respekt k právům

Pracovníci mají hluboký respekt ke klientovi a jeho blízkým. Respektují práva klientů na soukromí, důvěrnost informací, sebeurčení a autonomii.

Pracovníci mají respekt k vědomostem, vhledu, zkušenostem a odborným znalostem klientů, kolegů a veřejnosti. Uvědomují si individuální jedinečnost jedince ve vztahu ke kulturním, gender specifikům, sexuální orientaci, rasové a národnostní příslušnosti, původu, věku, náboženství, jazyku a socioekonomickému statusu.

Pracovník nesmí zneužívat profesionální vztah k dalším osobním, nekontraktovaným hmotným, náboženským, politickým nebo jiným ideologickým ziskům. Pracovník nenavazuje sexuální vztahy s klientem.

Pracovník uzavírá s klientem pouze takový kontrakt, jehož nárokům je schopen dostát a poskytuje klientovi pouze dohodnutou péči.

V. Soukromí a důvěrnost informací

Pracovníci jsou vázáni principem mlčenlivosti o všech skutečnostech, které se dozvěděli v průběhu práce s klientem.

Pracovníci od klientů sbírají pouze takové informace, které nezbytně potřebují k naplnění kontraktu s klientem, popř. takové, které musí sbírat dle platných zákonů

Pracovníci veškeré záznamy o klientech a práci s nimi považují za důvěrné, neposkytují je třetím osobám bez souhlasu klienta a odpovídají za jejich bezpečně zajištění.

Pracovníci si jsou vědomi omezení v zachování důvěrnosti informací v souladu se zákonem a informují o nich klienty.

VI. Informování o poskytované péči

Před zahájením a v průběhu péče (léčby) pracovník informuje klienta o profesionálních postupech péče a léčby, používaných metodách a pravděpodobných následcích a výsledcích péče. Dále je informován o tom, jak je vedena a zajištěna dokumentace jeho spolupráce s pracovníkem.

Pracovník informuje klienta, kdy, v jakých situacích a na jak dlouho může být omezeno

klientovo právo na sebeurčení (z důvodu věku, duševního zdraví, omezení stanovených soudem).

VII. Vztahy s kolegy

Základem vztahů mezi pracovníky je vzájemně čestné, slušné, společensky korektní chování spolu s kritickou náročností, respektováním kompetence a přiznáním práva na odlišný názor.

Pracovník při veřejných vystoupeních a práci s klientem se zdržuje urážlivých výroků nebo narážek ve vztahu ke stavu, kvalifikaci nebo povaze jiného kolegy. Naproti tomu je vítaná přímá nebo osobní kritika.

Pracovník je odpovědný za konfrontaci kolegy, jestliže má podložený předpoklad, že se kolega chová v rozporu s etickým kodexem. Pokud během komunikace s kolegou nedojde k nalezení řešení, je povinen informovat jeho odbornou společnost či zaměstnavatele.

VIII. Etická dilemata

Etické dilema je situace, kdy pracovník musí učinit takové rozhodnutí, při němž musí volit z několika alternativ, z nichž žádná není ta dobrá, optimální.

Pracovníci se pravidelně setkávají s řešením etických dilemat v praxi. Jejich povinností je tato dilemata zkoumat, objasňovat a konzultovat s kolegy.

Pracovníci jsou podporováni v tom, aby upozorňovali na etická dilemata a jejich rizika vhodným způsobem své vedoucí a předkládali je v supervizi.

IX. Střety zájmů

Pracovníci uvažují o případných možných střetech svých zájmů se zájmem klienta.

Pracovník si je vědom toho, že jeho spolupráce s výrobci léků, tabáku, alkoholu a provozovateli hazardních her, je vždy v potenciálním střetu zájmu se zájmy klientů. Z toho důvodu přistupuje k takové situaci obzvlášť obezřetně a s plnou odpovědností.

X. Vzdělávání a supervize

Pracovníci, kteří působí jako pedagogové v oboru, tohoto kodexu též dbají, seznamují s ním studenty a posluchače, upozorňují je na jeho zásady a etická dilemata, učí je nalézat vhodná řešení a dbát na zvyšování jejich etického vědomí.

Totéž v přiměřené formě platí pro pracovníky, kteří působí v oboru jako supervizoři.

XI. Výzkum

Pracovníci provádějící výzkum s klienty, jejich blízkými a jinými fyzickými i právnickými osobami, aplikují zásady příslušných etických kodexu týkající se výzkumů na plánování, provádění, vyhodnocení a zveřejnění výzkumné studie. Jsou odpovědni za to, že jejich další spolupracovníci na výzkumu tyto zásady znají a zasazují se o jejich dodržování.